

PARAGRAF:

- Paragraf birden çok cümlelerin oluşturduğu düşünce birimidir.
- Uzun bir yazı içinde bütün paragraflar hem birbiriyle hem de her biri kendi içinde anlam ve biçim uygunluğu taşımalıdır.

ÖRNEK :

(I) İster sesli okumada olsun ister sessiz okumada olsun; okumaya başlamadan önce dikkatinizi, bir noktada toplayarak okuduğunuz şeyde ne aradığınızı kendi kendimize sormalıyız. (II) İyi bir okuyucu, okuduğu metne uymasını bilen kişidir. (III) Hatta bunu alışkanlık haline getirmeliyiz. (IV) Plansız, düzensiz bir okuma, hiçbir zaman işimize yaramaz.

Bu paragrafta I, III ve IV. cümleler anlam bütünlüğü içindedir. Ancak II. cümle parçanın akışını bozmuştur. II. cümle parçadan çıkarılırsa paragrafta dil ve düşünce birliği sağlanmış olur.

PARAGRAFIN YAPISI:

Paragrafın yapısına iki açıdan yaklaşmak gerekir.

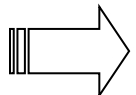
Bütün paragraflarda giriş, gelişme, sonuç cümleleri olur.

- **Giriş Cümlesi:** Paragrafın konusunun ortaya konulduğu ilk cümledir.
- **Gelişme Cümleleri:** Giriş cümlesinden sonra gelen ve onu açıklayan cümlelere denir.
- **Sonuç Cümlesi:** Açıklamaların sonuca bağlandığı en son cümleye denir.

Paragrafta olayların oluş, düşüncelerin mantık, betimlemelerin görülüş sırasına göre sunulmalıdır.

- **Oluş Sırası:** Zamana göre yapılır; olay başlar, oluşur, biter.
- **Mantık Sırası:** Cümleler birbirini destekler, açıklar. Aralarında çelişki bulunmaz.
- **Görülüş Sırası:** yakından uzağa ya da uzaktan yakına doğru olur.

Planlı bir paragrafın incelediğimizde giriş gelişme, sonuç bölümlerinden oluştuğunu görürüz.

GİRİŞ BÖLÜMÜ:

Çoğu kez paragrafın konunu, bakış açısını ortaya koyan cümlelerdir. Giriş cümleleri "ama, fakat ancak, oysa çünkü" gibi bağlayıcı öğelerle başlamaz.

GELİŞME BÖLÜMÜ:

Giriş bölümünde ortaya konulan düşüncenin geliştirilip örneklendirildiği cümlelerdir. Çoğunlukla birden fazladır.

SONUÇ BÖLÜMÜ:

Konuyla ilgili örneklerin, açıklamaların bir yargıya bağlandığı cümlelerdir. Sonuç cümleleri genellikle "demek ki, demek oluyor ki, anlaşılıyor ki, öyleyse" gibi bağlayıcı sözcüklerle başlar.

PARAGRAFTA ANA DÜŞÜNCE:

Her yazı belli bir düşüncenin dile getirilmesi amacıyla oluşturulur. Bu durum paragraflar için de geçerlidir. Paragrafta aslı anlatılmak istenen, vurgulanan temel düşünce paragrafın ana düşüncesidir.

Paragrafta ana düşünce bir cümle olarak verilmeyebilir. Bu paragraflarda ana düşünce parçanın bütününe sindirilmiştir. Biz onu anlar ve kendi cümlelerimizle ifade ederiz.

Ana Düşünce Cümlesinin Özellikleri:

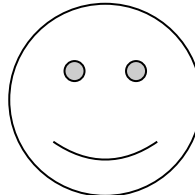
- Kesin yargı bildirir.
- Yazarın yazma amacını ortaya koyan cümledir.
- Konuya değil, yazarın vermek istediği iletiye dayanır.
- Bu cümle paragrafın giriş cümlesi olabileceği gibi ortasında ya da paragrafın sonunda da olabilir.
- Bazen bu cümle açıkça verilmeyip paragrafın bütününe sindirilir.

ÖRNEK :

" ormanlarımızın faydaları" ifadesi bir paragrafın konusu olabilir. Fakat bu konu bir yargı bildirmiyor. Bu konunun ana düşüncesi: " Gençleri, ormanlarımızın faydaları konusunda bilinçlendirmemiz gerekiyor."

Ana düşünceyi bulmak için şu sorular sorulabilir:

- ✓ Paragrafın ana düşüncesi nedir?
- ✓ Paragrafta anlatılmak istenen nedir?
- ✓ Paragrafta vurgulanmak istenen nedir?
- ✓ Paragraftan çıkarılabilecek yargı nedir?
- ✓ Paragrafta bize iletilmek istenen mesaj nedir

Yukarıdaki sorulara "asıl" sözcüğü eklendiyse seçenekler birbirine yakındır; yani güçlü çeldiriciler vardır; bu nedenle o paragrafın tüm seçeneklerini daha dikkatli okumak gerekir.

ŞİİRDE ANA DUYGU (TEMA)

Şiirde anlatılmak istenen asıl duygudur. Düz yazıda iletilmek istenen temel düşüncenin şiirdeki karşılığıdır.

Tema, bir ya da birkaç sözcükle anlatılır. Ana düşünce gibi yargı bildiren bir cümle değildir.

PARAGRAFTA YARDIMCI DÜŞÜNCELER:

- Ana düşünceyi destekleyen, çeşitli yönlerden açıklayıp güçlendiren düşüncelerdir.
- Yardımcı düşünceler, konunun çerçevesinin çizilmesine ve genişletilmesine yardım eden yan yargılardır.
- Yardımcı düşünceler birden fazla olur.
- Yardımcı düşünceler ayrıntılarla ilgilidir.

Yardımcı düşünceyi bulmak için şu sorular sorulabilir:

- ✓ Paragraftan hangisi çıkarılamaz?
- ✓ Paragraftan hangisine ulaşılamaz?
- ✓ Paragrafta hangisine değinilmemiştir?
- ✓ Paragrafta hangisinden söz edilmemiştir?
- ✓ Paragrafta anlatılan kişi için hangisi söylenemez?
- ✓ Paragrafı destekleyen düşünce hangisidir?
- ✓ Paragraftan hareketle aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

PARAGRAFTA KONU:

- Paragraf üzerinde durulan olay, kişi, durum, düşünce ya da duygudur.
- Yazarın yazma nedenidir.
- Her şey paragrafın konusu olabilir. Çünkü konu, yazarın okuyucuya ulaştırmak istediği ileti için bir araçtır.
- Konu ile ana düşünceyi karıştırmamak gerekir. Konu, anlamlı bir sözdür, bir bütündür ama yargı değildir.

Paragrafın konusunu bulmak için şu sorular sorulabilir:

- ✓ Parçanın konusu nedir?
- ✓ Parçada ele alınan nedir?
- ✓ Parça neden söz etmektedir?
- ✓ Parçada üzerinde durulan nedir?
- ✓ Paragrafta anlatılan kişi için hangisi söylenemez?

ÖRNEK : İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından, aynı felaketin yaşanmamasını isteyen aydınlarca bir Dünya Barış Eylemi başlatıldı. Bu eyleme Picasso, Julian Huxley, Eluard gibi sanatçılar da katılınca dünyada bugünkü "barış bilinci" ortaya çıkmış oldu.

KONU: Günümüzdeki barış bilincinin oluşması sanatçıların katkısı

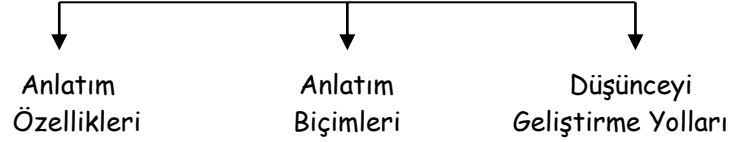
PARAGRAFTA BAŞLIK:

- Paragrafın başlığı konunun özetidir.
- Konunun iki ya da üç sözcükle ifade edilmiş biçimidir.
- Önce konu bulunur, daha sonra konuyu ifade edecek uygun sözcüklerle başlık oluşturulur.

ÖRNEK : Sanat, yaratıcılığın veya hayal gücünün ifadesidir. Diğer bir deyişle sanat, duyguların yaratıcı ifadesi veya dışavurumudur. Sanatın en büyük düşmanı basmakalıplılıktır. Önemli olan duygular değil, duyguları anlatış tarzıdır. Aşk duygusu ortaktır. Fakat herkesin aşkı kendine göredir. İşte sanatta önemli olan bu kendine göreliktir.

BAŞLIK: Sanat ve Özgünlük

ANLATIM BİLGİSİ

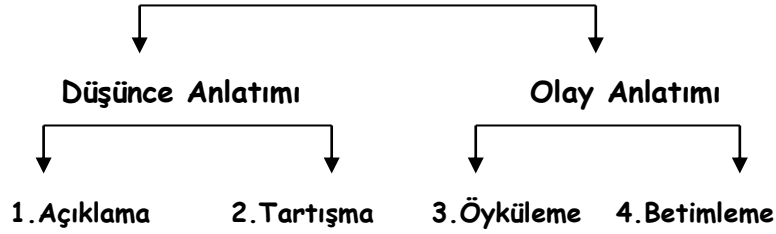

Anlatım Özellikleri:

Üslup bir sanatçının dili kullanma biçimidir. Bu, yazarın sözcük seçimiyle, cümle kurma biçimiyle; yani anlatım özellikleriyle ilgilidir.

- ❖ **Açıklık**: Bir anlatımın çeşitli yorumlara yer vermeyecek şekilde kolayca anlaşılır olma özelliğidir.
- ❖ **Duruluk**: Bir yazıda gereksiz sözcük bulunmamasıdır.
- ❖ **Yalınlık**: Bir anlatımda, süslü ve sanatlı söyleyiş özelliklerinin yanı sıra gereksiz ayrıntıların bulunmama özelliğidir.
- ❖ **Akıcılık**: Bir anlatımın kulağa ahenkli gelecek, kulağı tırmalamayacak biçimde oluşturulma özelliğidir.
- ❖ **Yoğunluk**: Az sözle çok şey anlatmaktır.
- ❖ **Özgünlük**: Bir anlatımın nitelik bakımından benzerlerinden farklı ve üstün olma özelliğidir. Anlatımın alışılmışın dışında, yazarın kendine özgü olmasıdır.
- ❖ **Sürükleyicilik**: Yazının kendini ilgiyle okutma özelliğidir.
- ❖ **Etkileyicilik**: Yazının okuyucunun duygu ve düşüncelerini yönlendirebilmesidir.
- ❖ **Doğallık**: Anlatımın yapmacıktan uzak, rahat ve özentisiz olma özelliğidir.
- ❖ **Tutarlılık**: Anlatımın, içerdiği düşünceler yönünden gelişki olmayıp dengeli olma özelliğidir.
- ❖ **Özlülük**: Duygu ve düşüncelerin en az sözcükle anlatılmasıdır. Özdeyişler ve atasözleri özlü anlatımın örnekleridir.

ANLATIM BİÇİMLERİ

1

AÇIKLAMA:

- Bu anlatım biçimi bilgilendirmeye yönelik olduğu için **NESNEL** bir anlatım uygulanır.
- Genellikle bir sözcüğün ya da terimin tanımı, bir sorunun aydınlatılması amacıyla kullanılır.
- Makale, fıkra, deneme, eleştiri, gezi yazısı... gibi düşünce yazılarında görülen anlatım biçimidir.

ÖRNEK : Cumhuriyet tarihimizde adına yasa çıkartılan ilk "Üstün Yetenekli Çocuk" İdil BİRET, on altı yaşından beri uluslararası arenada devlerle aşık atmaktadır. Bunun ne demek olduğunu ancak yapan bilir. Ufak tefek, zarif, yüzünden tebessüm eksik olmayan, gözleri her an zekâ pırıltıları ile ışıldayan genç piyano virtüözü İdil BİRET, kendinden söz etmekten hiç hoşlanmaz.

2

TARTIŞMA:

- Yazar bir yargıyı, bir düşünceyi, bir olayı ele alarak karşı düşünceyi çürütmeyi amaçlar.
- Tartışmada yazar, düşünceyi kabul ettirme çabası içindedir.
- Yazısını inandırıcı kılmak için örneklerden, belgelerden tanımlamalardan, tanıklardan, karşılaştırmalardan ve sayısal verilerden yararlanır.
- Makale ve eleştiri gibi kanıt gerektiren yazılarda kullanılır.

ÖRNEK : Eleştirmenin yargısına nasıl inanırım? Benim gibi bir adam değil ki o! Ben kitabı zevkim için, eğlenmek için okuyorum; o, okumayı kendine uğraş edinmiş. Kendi de ayırtına varmadan benliğine yeni bir şey katmak için okumuyor; para kazanmak için okuyor. Ben sevdiğim bir kitabı açıyorum, dura dura, düşünce düşünce, içime sindire sindire okuyorum. Birbirimize benzemiyoruz. Benim istediğimi, benim gönlümün çektiğini o nasıl ayırt edebilir?

3

ÖYKÜLEME:

- Öyküleme anlatım biçiminin seçilmesindeki amaç, okuyucuyu olay içinde yaşatmak ve ona izlenim kazandırmaktır.
- Öykülemede kişi, yer ve zamana bağlı olarak hareketli bir yaşam kesiti anlatılır.
- Özellikle geçmiş zaman kipi ve geniş zaman kipi kullanılarak olaylar ve hareketler verilir.
- Roman, öykü, masal, tiyatro gibi olay ve hareket içeren yazı türlerinde kullanılır.

ÖRNEK

: Sabah yakındı. Arkamızda bıraktığımız tepelerin üstü morlaşıyordu. Genç şairlerle bizi tepelere doğru götüren arabalar, karanlığın içinde, birbirinden düzensiz kafilelere ayrılmış, tıpkı bir "dargın denizler" kervanı gibi ilerliyordu. Yolun birkaç kilometre süren sahil kısmını konuşurken nasıl geçtiğimizi duymadık. Yine denizin sesi sustu.

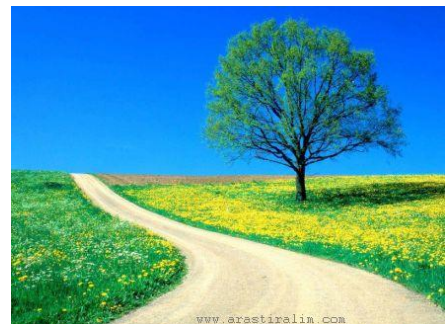

BETİMLEME:

- Canlı ve cansız varlıkları ayırt edici özellikleriyle tanımlamadır.
- Varlıkların özelliklerini belirterek onları görünür kılıp sözcüklerle resimlendirmedir.
- Amaç varlıkları okuyucunun gözünde canlandırmaktır.
- Betimleme gözleme dayalı; tatma, dokunma, işitme gibi duyuların da söz konusu olduğu anlatım biçimidir.

ÖRNEK

: Baharın geldiği, ağaçların çiçek açmasından belliydi. Gökyüzü masmaviydi. Koca bir mevsim, toprağı altına alan ve köyü örten kar, dağların tepesine çekilmişti. Rüzgar esmiyordu, ayaz da yoktu. Yamaçlardaki tarlalarda çift süren köylüler vardı.

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI:

- Konunu işlenişinde amaca ulaşmayı, kavramayı kolaylaştırır.
- Hangi anlatım biçimi seçilirse seçilsin bu yollardan biri ya da birkaçına başvurulur.

TANIMLAMA:

- Herhangi bir varlığın, bir nesnenin ya da bir kavramın kendine özgü niteliklerini söyleyerek onu tanıtmaktır.
- Tanımlama yöntemine kısaca "... Nedir? " sorusunun yanıtıdır da diyebiliriz.

ÖRNEK : Dostluk; kötülüklerden, saldırılardan, horlanmalardan sizi esirgeyenlerin yürek gücüdür. Dost güzeldir, iyidir, esirgeyendir, koruyandır. Dost, gönül kapılarını ardına kadar size açan, bir ölçüde hoş gören bağışlayandır; gerektiğinde de kötü yanlarınızı, eylemlerinizi, eleştirmesi gereken ama onunuza hep saygılı kalandır.

KARŞILAŞTIRMA:

- Bir kıyaslama söz konusudur.
- Kavramlar, kişiler, olaylar ve durumlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulur.
- Herkesçe bilinen bir gerçeğin bu bilinen yönlerinden hareket ederek düşüncesinin sonunla benzeşen ya da benzeşmeyen yönlerini sergiler.

ÖRNEK : Sanatta biçim, sadece istif bir yerleştirmedir. Daha sağlam ve kapsamlı bir deyişle "kurgu"dur. Sanatta öz ve içerik ise sanatçının konuyu algılayışı ve konusuna kattığı bütünün parçasıdır. Sanatçı sonra yeteneği, zekâsı, bilgisi, kültür birikimi, dünya görüşü ile bunları kurgulayıp biçimlendirerek sanat yapıtını oluşturur.

Bu paragrafta sanatta biçim ile içerik karşılaştırılmıştır.

BENZETME:

- Aralarında benzerlik bulunan iki şeyden zayıf olanın güçlü olana yakıştırılması yöntemidir.

ÖRNEK

: Maydanoz bir kere ekildi mi bir yere kökünü kurutamazsınız. Ben istemiyorum, artık sökmek istiyorum dersiniz ve sökersiniz. Toprakta kalan kılcal maydanoz kökleri bir müddet sonra tekrar yeşillenir, maydanoz olur. Çok arsız bir bitkidir. Kansere de öyledir, bir yere girdi mi bir daha onu kurutamazsınız.

Bu paragrafta maydanozun yayılışı kansere benzetilmiştir.

ÖRNEKLEME:

- Soyut bir düşünceyi somut ve anlaşılır kılmak için bu yola başvurulur.
- Daha çok **açıklayıcı** ve **tartışmacı** anlatım biçimlerinde kullanılır.

ÖRNEK

: Bence ölümsüzlüğün sırrı, başkaları için iyi işler yapmadadır. Atatürk'ü düşünelim. Ölümünün üzerinden yıllar geçtiği halde, yaptıkları ve başardıklarıyla dimdik ayakta duruyor. Sade bizim ülkemizde mi? Hayır, bağımsızlık savaşlarında yol gösterdiği nice mazlum ülkede aynı şekilde yaşıyor.

Bu paragrafta ölümsüzlüğün sırrına Atatürk örnek gösterilmiştir.

TANIK GÖSTERME:

- Anlatılmak istenen bir düşünceyi daha inandırıcı kılmak, daha iyi açıklamak için **ünlü kişilerin** sözlerinden yararlanarak düşünceler geliştirilebilir.

ÖRNEK : Sanat, insanın doğada bulduklarıyla yetinmemesi, dünyayı istediği biçimde yeniden yaratmaya kalkışmasıdır, denebilir. Bunun içindir ki Bacon: " Sanat, doğaya katılmış insandır." der. Bununla hem sanatın doğadan ayrı bir şey hem de insanın kendi beğenilerinin, tutkularının, duygu ve düşüncelerinin, kısaca kendi kişiliğinin doğaya yansması olduğunu anlatmak ister.

Bu paragrafta Bacon'ın adı ve sözü verilerek tanık göstermeden yararlanılmıştır.

SAYISAL VERİLERDEN YARARLANMA:

- Teknik ve istatistiğe dayalı bilgilerin anlatımında kullanılır.
- Daha çok açıklayıcı ve tartışmacı anlatımlarda kullanılır.

ÖRNEK

: Günümüzde sanat dergileri beş yüz ile iki bin beş yüz arasında satılıyor. En fazla üç bin satan dergi var. Kim bu üç bin kişi? Sanatçılar, sanata değer veren aydınlar ya da yazarlığa özenen kişiler. Halk, altı yedi kitabı olan yazarların çoğunun adını bile bilmiyor.